

Sorotan Literatur Kuasa Sultan dalam Kehakiman Islam Literature Review on the Sultan's Authority in the Islamic Judiciary

MASHITOH MOHAMAD HASHIM
MOHD AL ADIB SAMURI

ABSTRAK

*Sultan ialah ketua agama Islam bagi negerinya seperti yang dinyatakan dalam Perkara 3 Perlembagaan. Pelaksanaan doktrin pengasingan kuasa juga boleh didapati dalam Perlembagaan. Namun, terdapat beberapa kes yang menyaksikan Sultan menggunakan kuasanya dalam Kehakiman Islam, contohnya seperti kes *Timbalan Pendakwa Syarie Pahang v Kartika Sari Dewi binti Shukarno* [2010] 1CLJ 172. Kes ini menyaksikan Sultan telah mengurangkan hukuman terhadap kesalahan yang dilakukan oleh Kartika Sari Dewi binti Shukarno apabila hukuman yang dijatuhkan ke atasnya telah bertukar kepada hukuman khidmat masyarakat. Oleh itu, kajian ini dilakukan untuk mengamati sejauh mana Sultan berhak untuk menggunakan kuasanya dalam Kehakiman Islam. Kajian ini menggunakan kaedah temu bual separa struktur dengan menemu bual lima orang Ketua Hakim Mahkamah Syariah di lima buah negeri di Malaysia. Manakala dapatan kajian dianalisis menggunakan kaedah tematik dan deskriptif. Hasil daripada tinjauan literatur yang dijalankan mendapati Sultan memiliki kuasa dalam Kehakiman Islam, walau bagaimanapun hal ini tidak bermaksud Sultan boleh menggunakan kuasanya sewenang-wenangnya kerana Malaysia mengamalkan prinsip pengasingan kuasa. Kajian ini penting untuk membantu memantap dan menegakkan konsep Raja Berperlembagaan.*

Kata kunci: Kuasa sultan; kehakiman Islam; doktrin pengasingan kuasa

ABSTRACT

*The Sultan is the head of the state Islamic religion such as enshrined in Article 3 of the Constitution. The doctrine of separation of powers is also incorporated in the Constitution. However, there are cases which show the Sultan's authority or jurisdiction in the Islamic Judiciary, such as in the case *Timbalan Pendakwa Syarie Pahang v Kartika Sari Dewi binti Shukarno* [2010] 1CLJ 172. In this case, the Sultan mitigated sentence for the offence committed by Kartika Sari Dewi binti Shukarno, changing punishment to community service. Hence, this research is conducted to study the extent of the Sultan's jurisdiction in the Islamic Judiciary. This research uses methodology of semi-structured interview with five Chief Judges of the Shariah Court from five different Malaysian states. Research findings are analysed using thematic and descriptive approach. Results of a literature review find that the Sultan has jurisdiction in the Islamic judiciary. However, this does not mean that the Sultan may exercise his powers arbitrarily as Malaysia practises the principle of separation of powers. The importance of this research is to assist in upholding the concept of Constitutional Monarchy.*

Keywords: Sultan's judicial authority; Islamic judiciary; doctrine of separation of powers

PENGENALAN

Sultan ialah pemerintah yang memiliki kuasa selaku badan eksekutif, manakala *qadi* atau hakim merupakan individu yang bertanggungjawab dalam melaksanakan keadilan dalam badan kehakiman. Teori pengasingan kuasa juga diamalkan di Malaysia yang melibatkan badan eksekutif, badan perundangan dan badan kehakiman. Walau bagaimanapun, teori pengasingan kuasa di Malaysia tidak dijalankan secara mutlak apabila Malaysia mengamalkan penggabungan kuasa di antara badan pemerintah dan badan perundangan, manakala badan kehakiman pula dilihat sebagai badan yang wujud secara terpisah dari badan pemerintah dan badan perundangan. Akan

tetapi, dewasa ini menyaksikan beberapa kes yang telah berlaku di Malaysia apabila Sultan menggunakan kuasanya dalam Kehakiman Islam seperti dalam kes *Timbalan Pendakwa Syarie Pahang v Kartika Sari Dewi binti Shukarno* [2010] 1CLJ 172. Oleh hal yang demikian, timbul persoalan mengenai sejauh mana Sultan selaku badan eksekutif berhak menggunakan kuasanya dalam Kehakiman Islam. Implikasi daripada kajian ini dapat membantu menegakkan konsep Raja Berperlembagaan di Malaysia. Justeru, kajian ini meliputi beberapa perbincangan, iaitu Sultan dalam Kehakiman Islam, konsep *al-sultah al-qada'iyah* dalam kerajaan Islam dan kuasa Sultan dalam Kehakiman Islam di Malaysia berserta dengan kes-kes yang terlibat.

CAKUPAN HOLISTIK KAJIAN

Berdasarkan sorotan literatur yang dilakukan, masalah utama adalah berkaitan dengan penggunaan kuasa sultan dalam Kehakiman Islam. Hal ini dapat dibuktikan dalam kes *Timbalan Pendakwa Syarie Pahang v Kartika Sari Dewi binti Shukarno* [2010] 1 CLJ 172 apabila hukuman yang dijatuhkan ke atasnya seperti yang dinyatakan dalam peruntukan Seksyen 136 Enakmen Pentadbiran Agama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang 1982, dan dibaca bersama dengan Seksyen 4 pindaan bagi seksyen 136 Enakmen Pentadbiran Agama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang 1987, iaitu hukuman RM5000 atau penjara tidak lebih daripada tiga tahun atau kedua-duanya dan sebatan tidak melebihi enam sebatan telah ditukarkan kepada khidmat masyarakat selama tiga minggu di Rumah Kanak-Kanak Tengku Ampuan Fatimah di Kuantan, Pahang. Laman seSAWang BERNAMA.com menyatakan Enakmen Tatacara Jenayah Syariah Pahang 2002, Sultan Pahang mempunyai kuasa mutlak untuk memberi pengampunan kepada Kartika walaupun Kartika Sari Dewi tidak minta diampunkan atau membuat rayuan. Kes ini menunjukkan kewujudan campur tangan dalam penghakiman yang dibuat oleh Mahkamah Syariah apabila hukuman yang dijatuhkan ke atas Kartika Sari Dewi binti Shukarno tidak dapat dilaksanakan mengikut penghakiman yang dibuat. Secara tidak langsung, imej dan integriti Mahkamah Syariah khususnya dan pihak berkuasa agama turut tercalar apabila hukuman yang dijatuhkan membabitkan sebat rotan sebanyak enam kali itu terbukti tidak mampu dilaksanakan dengan mudah (Siti Zubaidah t.th.). Lalu, timbul persoalan mengenai sejauh mana sultan berhak menggunakan kuasanya dalam badan kehakiman. Justeru, objektif kajian ini adalah untuk meneliti kuasa sultan dalam Kehakiman Islam di Malaysia.

REKA BENTUK KAJIAN

Reka bentuk kajian ini berbentuk kualitatif dengan mengambil pendekatan kajian kes. Kajian kes ini memfokuskan kepada analisis deskriptif dan memberikan penerangan yang holistik dengan pemboleh ubah yang dikaji tidak dapat dipisahkan daripada konteksnya. Kajian kes yang diteliti ialah kes yang melibatkan kuasa sultan dalam Kehakiman Islam.

PEMILIHAN SAMPEL

Kajian ini menggunakan pensampelan bertujuan, iaitu pemilihan responden berdasarkan tujuan dan kehendak objektif kajian. Selain itu, kajian ini turut menggunakan pensampelan rawak mudah dalam proses memilih sebilangan subjek kajian daripada sesuatu populasi untuk dijadikan sebagai responden kajian. Sampel kajian ini terdiri daripada Ketua-ketua Hakim Syarie Mahkamah Syariah yang bersesuaian dengan fokus tajuk kajian ini. Hakim-hakim Syarie ini terdiri daripada lima buah negeri, iaitu Kedah, Penang, Perak, Terengganu dan Selangor. Ini bagi memenuhi ketepuan data yang diperoleh ketika akhir kajian. Pemilihan sampel daripada kalangan ketua hakim di beberapa negeri melihat kepada pengalaman dan kepakaran mereka dalam menangani isu berkaitan kuasa sultan dalam Kehakiman Islam.

PENGUMPULAN DATA

Pengkaji menggunakan analisis dokumen dan temu bual dalam melakukan pengumpulan data. Pengumpulan data melalui analisis dokumen melibatkan statut, akta, dokumen rasmi dan tidak rasmi, buku, artikel jurnal dan sebagainya yang berbentuk dokumen. Pengkaji membahagikan kepada dua jenis analisis dokumen, iaitu analisis sumber primer dan sekunder sebagai satu daripada cara kajian ini untuk mendapatkan data. Sumber primer yang digunakan dalam kajian ini ialah al-Qur'an, al-Hadith, kitab-kitab *fiqh*, perlembagaan dan kes-kes yang berkait dengan kajian ini. Manakala, analisis sekunder ialah satu teknik kajian yang mengguna pakai bahan yang telah diterbitkan untuk menganalisis sesuatu isu yang ingin diketengahkan seperti artikel, buku, jurnal, akhbar dan majalah seperti *Utusan Malaysia*, *Berita Harian*, laman sesawang dan juga kajian lepas.

Pengumpulan data kedua pula menggunakan kaedah temu bual bagi memperoleh maklumat. Kajian ini memilih untuk melakukan temu bual separa struktur, yang bertujuan untuk mendapatkan pandangan Ketua Hakim Syarie mengenai kuasa sultan dalam Kehakiman Islam. Temu bual ini menyentuh perkara-perkara seperti sejauh mana sultan atau pemerintah berhak membatalkan kuasa mahkamah. Justeru, pengumpulan data yang dibuat melalui analisis kandungan, analisis dokumen dan temu bual beberapa orang responden dapat membantu kajian ini untuk memperoleh maklumat yang tepat dan jelas serta berpotensi menjawab persoalan serta objektif dalam kajian ini.

PENGANALISISAN DATA

Analisa kajian kualitatif ini melibatkan proses mengkategorikan data-data kajian bagi mendapatkan keputusan dan hasil kajian. Kajian ini menggunakan pendekatan analisis data berdasarkan tema dalam kajian ini, yang berasaskan tema dan sub tema. Kajian ini juga menggunakan kaedah tema dalam menganalisis data dengan penyusunan bahan secara tema dalam penyusunan isi mengikut isu-isu tertentu. Selain itu, kajian ini turut menganalisis data menggunakan deskriptif melalui perkataan subjek, petikan kertas kerja, artikel, sumber bacaan yang lain dan menginterpretasikannya dalam suatu naratif deskriptif yang kaya, terperinci dan boleh dipercayai. Bukan itu sahaja, dalam mengkaji data kualitatif, kajian ini juga menggunakan langkah seperti transkripsi apabila melibatkan data yang diperoleh melalui kaedah temu bual. Ketika melakukan transkripsi, kajian ini juga melakukan proses mentranskripsikan data temu bual dengan menulis rakaman yang dilakukan. Malah, kajian ini turut memasukkan elemen yang mungkin memberikan tanda-tanda seperti tekanan perasaan atau malu, ketawa atau gerak badan mungkin dapat memberikan makna yang lebih kepada apa yang diperkatakan.

TINJAUAN LITERATUR

SULTAN DALAM KEHAKIMAN ISLAM

Dalam Kehakiman Islam, Sultan ialah pemerintah negara dan juga merupakan seorang *qadi* kerana asal kewajipan Kehakiman Islam terletak ke atas Sultan atau pemerintah. Sejarah Islam mencatatkan kuasa tertinggi kehakiman masih berada sepenuhnya di tangan khalifah dan pada awal permulaan Islam khalifah sendiri telah melaksanakan tugas kehakiman, di samping menjalankan tugas dalam pentadbiran negara (al-Hibbi 1436H: 47; al-Baha'i 1965: 109; Ibn Khaldun 2000: 237; al-Qasimi 1992: 121; Zaydan 2002: 2; Rahmat 1994: 29; Tyan 1955: 236). Antara dalil yang menjelaskan Sultan atau pemerintah merupakan seorang *qadi* apabila Nabi Muhammad SAW sendiri ialah pemerintah dan dalam masa yang sama merupakan seorang *qadi* kerana Baginda adalah ketua bagi institusi Kehakiman Islam. Baginda telah memutuskan kes dan menyelesaikan pertikaian berlandaskan al-Qur'an dan al-Sunnah (Mahmud Saedon 1990: 44). Al-Qur'an al-Karim menjelaskan pemerintah merupakan seorang *qadi*, iaitu sebagaimana firman Allah SWT dalam Surah al-Nisa', ayat 59, yang mafhumnya:

Wahai orang yang beriman, taatlah kamu kepada Allah SWT dan taatlah kamu kepada Rasulullah SAW dan kepada *ulil amri* (orang yang berkuasa) daripada kalangan kamu. Kemudian jika kamu berbantah-bantah (berselisihan) dalam sesuatu perkara, hendaklah kamu mengembalikannya kepada (Kitab) Allah SWT (al-Qur'an) dan (al-Sunnah) Rasul-Nya, jika kamu benar beriman kepada Allah SWT dan hari akhirat.

Tafsir al-Tabari (2008: 252) menyatakan perlu mentaati Allah SWT dan Rasul-Nya, namun bagi perkataan *ulil amri*, para ahli tafsir berbeza pendapat dalam mentafsirkan makna *ulil amri*. Sebahagian pendapat menyatakan *ulil amri* ialah para pemimpin, terdapat juga pendapat yang menyatakan *ulil amri* ialah ahli ilmu dan ulama *fiqh*. Bukan itu sahaja, terdapat juga yang berpendapat *ulil amri* merujuk kepada para Sahabat RA. Abu Ja'far berkata pendapat yang benar ialah yang mengatakan *ulil amri* ialah para pemimpin dan penguasa berdasarkan hadith sahih Rasulullah SAW yang memerintahkan kita untuk taat kepada perintah para imam dan penguasa selagi perintah tersebut mendatangkan kemaslahatan kepada kaum Muslimin. Sekiranya terdapat perbezaan pendapat dalam urusan agama dengan pemimpin, umat Islam perlu kembali kepada al-Qur'an dan al-Sunnah.

Manakala, Imam al-Shawkani (2009: 904) dalam *Tafsir Fath al-Qadir* menyatakan *ulil amri* ialah para imam, para Sultan, para hakim dan setiap orang yang mempunyai kuasa secara syarie dan perlu mentaati mereka dalam perkara yang bukan maksiat (al-Marzuqi 2004: 35). Para ulama menyatakan wajib mematuhi *ulil amri* selagi *ulil amri* mengajak kepada yang makruf dan mencegah yang mungkar (Analiansyah 2014: 266). Bidang kuasa Sultan atau pemerintah dalam Kehakiman Islam selaku seorang *qadi* dapat dilihat apabila khalifah memiliki kuasa dalam melantik para *qadi* dengan menentukan bidang kuasa mereka seperti membuat pengkhususan dari segi masa, tempat, tugas dan kawasan tertentu. Pengkhususan ini dikenali sebagai *ikhtisas al-qadi* (Madkur 1964: 52). Selain itu, al-Mawardi (1989: 22) dalam kitabnya, *al-Ahkam al-Sultaniyyah wa al-Wilayah al-Diniyyah* juga menyatakan tugas imam atau khalifah ialah mengeluarkan hukum di antara dua pihak yang berselisih dan menghentikan permusuhan di antara dua pihak yang bertikai supaya keadilan dapat ditegakkan.

Namun, timbul persoalan mengenai bidang kuasa Sultan sebagai seorang *qadi*, iaitu adakah Sultan atau pemerintah memiliki syarat yang sama sebagai seorang *qadi*, terutama dari sudut ilmu? Apabila sultan atau pemerintah itu adalah *qadi*, sultan perlu memenuhi syarat-syarat yang diperuntukkan untuk menjadi

qadi, termasuk syarat dari sudut keilmuannya. Ilmu merupakan perkara yang penting yang perlu dimiliki oleh seseorang pemerintah kerana pemerintah yang akan memilih dan memberi tugas kepada *qadi*. Bukan sahaja *qadi* yang dilantik perlu memiliki kemampuan dalam melakukan ijtihad, malahan secara tidak langsung pemerintah dengan sendirinya juga perlu seorang mujtahid. Oleh itu, sekiranya berlaku perbezaan pendapat di antara *qadi*, pemerintah dapat menyatakan yang mana benar dan yang mana salah (Hilmi 1970: 88; Arsyad 2009: 124).

Al-Mawardi menekankan dan mengharuskan pemerintah mesti seorang yang mujtahid, dan tidak dibenarkan melantik pemerintah yang bukan mujtahid dengan alasan si pemerintah akan bertanggungjawab untuk melihat persoalan dan permasalahan yang timbul (Abu Faris 1986: 187; al-Mubarak 1980: 62). Al-Qurtubi (1995: 246) juga menjelaskan syarat ijtihad ke atas seorang pemerintah telah berlaku secara ijmak. Manakala Abu Ya'la secara ringkasnya mengatakan seseorang pemerintah wajib memiliki ilmu yang mendalam berkaitan dengan ilmu dan agama (al-Mubarak 1980: 62). Walau bagaimanapun, al-Shahrastani (1968: 146) pula berpendapat:

Seseorang pemerintah tidak seharusnya terdiri daripada kalangan seorang yang mujtahid dan tidak perlu pakar dalam bidang yang memerlukan ijtihad, akan tetapi memadai bersamanya ahli yang boleh berijtihad supaya dapat menjadi rujukan dalam perkara-perkara yang berkaitan dengan halal dan haram.

Imam al-Ghazali juga berpendapat tidak perlu syarat mujtahid bagi pemerintah kerana memadai pemerintah memiliki ilmu pengetahuan serta bersamanya ahli yang boleh berijtihad (Zainal Abidin 1975: 293). Sementara itu, Zallum (2002: 59) menyatakan tidak disyaratkan seorang pemerintah yang mujtahid kerana tidak terdapat nas yang sahih mengenai syarat ini. Ini kerana tugas khalifah merupakan pemerintah yang tidak mengharuskan melakukan ijtihad kerana pemerintah boleh bertaklid kepada seorang yang mujtahid. Walau bagaimanapun, diutamakan seorang yang mujtahid untuk menjadi pemerintah, akan tetapi sekiranya seseorang itu tidak mujtahid pelantikannya sebagai khalifah masih lagi sah. Oleh itu, menurut pengkaji jelas di sini menunjukkan seorang pemerintah perlu memiliki ilmu pengetahuan, lantas seseorang yang jahil atau tidak memiliki ilmu pengetahuan mengenai hukum syarak adalah tidak layak untuk dilantik menjadi khalifah atau pemerintah. Kajian ini juga melihat pemerintah perlu memiliki ilmu kerana dalam masa yang sama pemerintah memainkan peranan dalam Kehakiman Islam, antaranya ialah seperti melantik *qadi*. Akan

tetapi, sekiranya pemerintah menyerahkan tugas kehakiman kepada *qadi*, kajian ini berpandangan adalah memadai seseorang pemerintah memiliki ilmu tanpa perlu sampai kepada tahap mujtahid dan seorang yang mujtahid perlu ada bersama di sisi pemerintah.

Ini memandangkan kesibukan Sultan atau pemerintah dalam menguruskan hal-ehwal negara menyebabkan urusan penting dalam kehakiman perlu diberikan kepada pembantu pemerintah, iaitu *qadi* (Zaydan 2002: 29; Ibn Khaldun 2000: 239; Rahmat 1994: 54). Oleh kerana *qadi* yang mengambil alih tugas pemerintah dalam kehakiman disebabkan kesibukan pemerintah, di sini timbul persoalan kenapa *qadi* yang dipilih sebagai pembantu khalifah dalam Kehakiman Islam? Menjawab kepada persoalan ini, kajian ini melihat hakim itu sendiri ialah seorang *qadi*. Selain itu, pengertian *qadi* itu sendiri membawa maksud orang yang memutuskan perkara-perkara yang dihakimkan kepadanya, iaitu individu yang menjalankan hukum dalam kalangan manusia dengan hukum syarak (Zaydan 2002: 29; Syed Agil 82: 1997).

Para ulama turut menyebut *qadi* hanyalah merupakan wakil dan pembantu khalifah untuk melaksanakan undang-undang dan menegakkan keadilan (Mahmud 2005: 80; Mahmud Saedon 1990: 4). Ibn Taymiyyah (1960: 27) dalam hujahnya menyatakan *qadi* pada asalnya adalah bersifat umum, meliputi pelbagai pihak dalam sesebuah pentadbiran. Ibn Khaldun juga membawa hujahnya yang menyatakan, "Sultan merupakan individu yang lemah dalam memikul tugas berat. Oleh itu, Sultan perlu dibantu oleh tentera-tentera bangsanya. Sekiranya dia memerlukan bantuan dalam setiap hari, tentulah Sultan sentiasa memerlukan bantuan dalam mengendalikan rakyatnya" (Ibn Khaldun t.th.: 182). Oleh yang demikian, dalam Kehakiman Islam, *qadi* merupakan pembantu khalifah dalam menegakkan keadilan dan melaksanakan undang-undang.

Kesimpulan yang dapat diambil daripada penjelasan di atas ialah Sultan merupakan pemerintah dan juga merupakan seorang *qadi*. Namun disebabkan kesibukan pemerintah dalam mentadbir negara, urusan kehakiman diberikan kepada *qadi*. Walau bagaimanapun, bagi seseorang pemerintah yang menjalankan urusan kehakiman, perlu bagi pemerintah tersebut mematuhi prinsip yang terdapat dalam Kehakiman Islam.

KONSEP *AL-SULTAH AL-QADA'IYYAH*
DALAM KERAJAAN ISLAM

Kuasa Kehakiman Islam atau *al-Sultah al-Qada'iyyah* merupakan kuasa umum yang terletak pada khalifah atau ketua negara dan tuntutan melaksanakan tugas kehakiman ini dikaitkan secara langsung dengan sebutan *hukm* dan *qada'* (Abdul Monir 2015: 3). Pensiariatan Kehakiman Islam atau *al-Qada'iyyah* dapat dilihat menerusi dalil al-Qur'an, al-Sunnah dan ijmak (Abu Faris 1995: 18; al-Bakar 2006: 69). Firman Allah SWT dalam Surah al-Nisa', ayat 105, yang mafhumnya:

Sungguh, Kami telah menurunkan Kitab (al-Qur'an) kepada mu (Muhammad) membawa kebenaran, agar engkau mengadili antara manusia dengan apa yang telah diajarkan Allah SWT kepada mu, dan janganlah engkau menjadi penentang (orang yang tidak bersalah), kerana (membela) orang yang berkhianat.

Al-Shawkani (2009: 80) menjelaskan ayat ini menuntut kita untuk menghukum sesuatu berpandukan wahyu Allah SWT. Ayat ini juga menyatakan larangan untuk membela orang yang khianat kecuali setelah mengetahui orang tersebut adalah benar. Diriwayatkan bahawa ayat ini diturunkan kepada Tha'mah ibn Ubayriq dan saudaranya yang telah mencuri baju besi dari rumah tetangganya yang bernama Qatadah, dan memberikannya kepada orang Yahudi yang bernama Yazid ibn al-Samin. Tatkala Tha'mah dan saudaranya tertuduh dan mereka ketakutan, akhirnya mereka menuduh Yahudi tersebut sebagai pencuri. Mereka mendatangi Rasulullah SAW dan mengadu hal tersebut. Rasulullah SAW membenarkan kata-kata mereka dan hendak memotong tangan orang Yahudi berdasarkan kesaksian yang diberikan oleh Bani Ubayriq ke atasnya. Lalu turunlah ayat ini untuk membebaskan orang Yahudi tersebut dari semua tuduhan dan sebagai penghinaan terhadap Tha'mah atas perbuatannya (al-Jaza'iri 2007: 486).

Selain itu, dalil daripada al-Sunnah dapat dilihat menerusi hadith sahih al-Bukhari dengan sanad daripada 'Amru ibn al-'As mendengar bahawa Nabi Muhammad SAW yang mafhumnya: "Apabila seseorang hakim telah berijtihad semasa menjatuhkan hukuman, dan ijtihadnya itu tepat, ia akan mendapat dua ganjaran dan sekiranya salah, ia akan mendapat satu ganjaran" (al-Bukhari 2002, Kitab al-I'tisam bi al-Kitab wa al-Sunnah). Hadith ini berkaitan dengan tindakan Rasulullah SAW yang menyuruh seorang sahabat, iaitu 'Amru ibn al-'As untuk memberikan hukuman mengenai masalah yang melibatkan harta. Pada ketika itu, Rasulullah SAW juga hadir dalam majlis tersebut. 'Amru berasa serba salah untuk mengeluarkan pendapat dan hukumannya apabila

Rasulullah SAW berada bersamanya. Oleh hal yang demikian, Rasulullah SAW bersabda kepadanya, "Wahai 'Amru ibn al-'As, silalah kamu menghukum perkara ini". Kemudian dia bertanya kepada Rasulullah SAW, "Adakah boleh saya melakukan ijtihad sedangkan tuan ada di sini?". Rasulullah SAW menjawab, "Ya boleh, jika engkau benar dan cepat menjatuhkan hukuman, engkau mendapat dua kebaikan tetapi jika engkau tersilap, engkau mendapat satu kebaikan" (Madkur 1964: 24; Abu Faris 1995: 19; al-Bakar 2006: 71).

Bukan itu sahaja, antara dalil Sunnah yang lain mengenai pensiariatan *al-Qada'iyyah* juga dapat dilihat apabila Nabi Muhammad SAW membuat keputusan kehakiman di antara manusia dan mengutuskan Ali RA ke Yaman sebagai *qadi* (al-Yamani t.th.: 8). Di samping itu, dalil pensiariatan kehakiman juga boleh dilihat berdasarkan ijmak dan Ibn Qudamah berkata, "Dan ijmak daripada kaum Muslimin ke atas pensiariatan kehakiman melalui perlantikan dalam kehakiman dan keputusan atau hukuman di antara manusia" (Abu Faris 1995: 19; al-Bakar 2006: 76). Rentetan daripada pensiariatan Kehakiman Islam, ini menjadi bukti Islam menganjurkan ke atas umatnya untuk menegakkan keadilan. *Al-Sultah al-Qada'iyyah* merupakan satu kuasa yang dipertanggungjawabkan untuk menegakkan keadilan dalam Kehakiman Islam. Namun timbul persoalan, sejauh mana kebebasan dalam *al-Sultah al-Qada'iyyah* dalam kerajaan Islam? Bagi menjawab persoalan ini, kajian ini melihat dalam kerajaan Islam telah wujud prinsip pengasingan kuasa. Ini secara tidak langsung menjelaskan konsep *al-Sultah al-Qada'iyyah* dalam kerajaan Islam yang mementingkan kebebasan dalam Kehakiman Islam.

Majoriti ulama undang-undang Islam dan moden dalam sistem perundangan Islam mengiktiraf prinsip pengasingan kuasa, dan para *fuqaha'* Islam juga berpendapat sistem undang-undang Islam yang baru muncul sudah mengetahui prinsip pemisahan kuasa yang terdiri daripada *al-sultah al-tashri'iyyah*, *al-sultah tanfidhiyyah* dan *al-sultah al-qada'iyyah* (Shaker al-Omar et al. 2015: 4; Bharuddin 2005: 4). Walau bagaimanapun, terdapat dua aliran pemikiran mengenai pemisahan badan kehakiman dari eksekutif. Sekumpulan ulama mengatakan badan kehakiman bukan badan yang berasingan dan bebas, tetapi badan ini merupakan satu cabang dari eksekutif dan memperoleh kuasanya daripada khalifah atau gabenor wilayah. Manakala, aliran pemikiran yang kedua berpendapat badan kehakiman ialah badan yang berasingan dan bukan dari satu cabang eksekutif.

Pendapat aliran pemikiran yang pertama adalah berdasarkan teori sejarah sistem kehakiman dalam

tempoh pemerintahan Nabi Muhammad SAW dan empat orang khalifah, iaitu mana mereka sendiri mengamalkan kuasa kehakiman dan juga melantik pegawai kehakiman untuk menjalankan tugas mereka, walau bagaimanapun mereka masih berada dalam kawalan eksekutif. Oleh yang demikian, pendapat ini menyatakan badan kehakiman bukan badan yang berasingan, bahkan berada di bawah kawalan eksekutif. Mereka menolak teori bahawa khalifah telah melantik para pegawai kehakiman yang bebas dan berhujah bahawa dalam pertempuran dengan Banu Qurayzah, Rasulullah SAW telah melantik Sa'd ibn Muadh RA untuk memberikan keputusannya. Ini dibuktikan apabila penggunaan perkataan Arab, *hukm*, menunjukkan badan kehakiman itu ialah sebahagian daripada eksekutif, dan kerja kehakiman dalam melaksanakan tugas eksekutif (Ata ur Rehman, Mazlan & Ibrahim 2013: 68).

Selain itu, Waki' (t.th.: 74-75) menyatakan Abu Bakr RA dan 'Umar RA tidak melantik pegawai kehakiman yang berasingan sehingga tempoh Muawiyah RA. Dalil seterusnya bagi hujah ini ialah apabila Ibn 'Umar berkata bahawa Rasulullah SAW dan Abu Bakr RA atau 'Umar RA telah melantik hakim yang bebas, walau bagaimanapun 'Umar RA, pada akhir jawatannya sebagai khalifah, berkata kepada Yazid ibn Ukht al-Namr untuk membantunya dalam beberapa hal-ehwal negeri (Waki' t.th.: 75). Ini jelas menunjukkan walaupun pelantikan hakim yang bebas dibuat, akan tetapi hakim tersebut masih menjalankan tugas dalam pemerintahan. Bukan itu sahaja, 'Ali Hasan 'Abd al-Qadir menyatakan wujud satu daripada teori yang percaya bahawa tiada hakim yang bebas kerana khalifah itu sendiri boleh membuat keputusan bagi sesuatu kes dan boleh berunding dengan para *fuqaha'* apabila dikehendaki (Ata ur Rehman, Mazlan & Ibrahim 2013: 68). Walau bagaimanapun beliau mengakui khalifah atau gabenor mereka telah melantik hakim bebas pada zaman kemudian.

Tambahan lagi, Ibn Khaldun berpendapat badan kehakiman berada di bawah kawalan eksekutif dan diselia oleh khalifah, iaitu mereka yang memutuskan kes dan mereka tidak melantik hakim-hakim bebas. Imam al-Haramayn juga menyatakan ini adalah tugas Khalifah. Walau bagaimanapun, semua tugas ini dilihat amat sukar untuk dilaksanakan oleh khalifah. Oleh itu, khalifah boleh melantik orang yang bertanggungjawab untuk melaksanakan beberapa perkhidmatan ini (Ata ur Rehman, Mazlan & Ibrahim 2013: 68). Justeru, aliran pemikiran ini berpendapat khalifah ialah Ketua Eksekutif dan juga ketua bagi badan kehakiman negara, iaitu mereka bertanggungjawab dalam semua fungsi negara

termasuk badan kehakiman. Badan Kehakiman telah sebagai satu badan yang penting dan Ketua Eksekutif terikat dalam urusan keadilan. Namun, penggabungan antara badan kehakiman dalam eksekutif tidak bermakna mengelirukan atau mengawal badan kehakiman oleh eksekutif.

Selanjutnya, aliran pemikiran kedua berpendapat dalam Syariah sendiri telah memberikan kebebasan sepenuhnya kepada badan kehakiman. Mereka membawa hujah-hujah seperti pada zaman awal Islam, Rasulullah SAW sendiri adalah satu-satunya hakim dalam kalangan orang yang beriman dan yang tidak beriman. Kisah-kisah seperti kisah Ma'iz al-Islami dan Ghamidiyyah ialah contoh yang terkenal dalam sejarah Kehakiman Islam, iaitu Baginda sendiri mengendalikan kes-kes ini. Dengan demikian, aliran ini mengatakan pada masa itu tiada keperluan badan kehakiman yang khusus. Waki' (t.th.: 104) berkata apabila Abu Bakr RA menjadi Khalifah, beliau melantik 'Umar RA sebagai hakim dan Abu 'Ubaydah sebagai bendahari. Malahan mereka membantah dengan menyatakan 'Umar RA hanya seorang hakim, bukan gabenor. Tindakan ini dikatakan sebagai langkah awal dalam proses pemisahan kehakiman daripada kuasa eksekutif.

Selain itu, Waki' juga telah meriwayatkan terdapat enam Sahabat RA yang melaksanakan tugas kehakiman, iaitu 'Umar RA, 'Ali RA, Ubayy ibn Ka'b RA, Zayd ibn Thabit RA, Ibn Mas'ud RA dan Abu Musa RA. Sejarah menunjukkan keenam-enam hakim ini tidak diberikan apa-apa tugas eksekutif dalam Kehakiman Islam sepanjang hayat pemerintahan Rasulullah SAW (Ata ur Rehman, Mazlan & Ibrahim 2013: 69). Akan tetapi, sebahagian daripada ahli perundangan berpendapat mereka menjalankan kedua-dua tugas, iaitu sebagai hakim dan juga eksekutif. Akan tetapi, pendapat ini tidak disokong atas alasan mereka tinggal bersama dengan Nabi Muhammad SAW di Madinah dan tidak meninggalkan tempat lain; ini bermakna mereka melakukan fungsi hakim di hadapan Rasulullah SAW. Melalui kisah ini menunjukkan badan kehakiman tidak dianggap sebagai sebahagian daripada eksekutif.

Percanggahan daripada hujah yang dikemukakan oleh kedua-dua kumpulan ulama boleh didamaikan dengan mengatakan Nabi Muhammad SAW dan para khalifah yang soleh merupakan ketua eksekutif dan juga menjalankan tugas dalam Kehakiman Islam. Walau bagaimanapun, tidak dinafikan bahawa Baginda juga pernah melantik hakim yang bebas dan menyuruh mereka menjalankan kewajipan, namun Baginda tidak melepaskan dirinya daripada fungsi-fungsi kehakiman. Begitu juga semasa pemerintahan

Abu Bakr RA dan 'Umar RA, mereka juga telah melantik hakim bebas daripada eksekutif dengan melarang pemerintah daripada campur tangan dalam hal-ehwal kehakiman (Ata ur Rehman, Mazlan & Ibrahim 2013: 69-70).

Berdasarkan pandangan dan hujah yang berbeza yang dikemukakan oleh kedua-dua aliran pemikiran di atas, kajian ini melihat teori pengasingan kuasa ini telah lama wujud. Ini dapat dilihat dalam kisah yang diriwayatkan oleh al-Awza'i, iaitu kisah Mu'awiyah RA, Gabenor wilayah Sham. Manakala, 'Ubadah ibn al-Samit merupakan hakim Palestin yang pertama. Mu'awiyah RA enggan melaksanakan peraturan yang dikenakan oleh 'Ubadah apabila beliau membuat keputusannya dalam Kehakiman Islam dan Mu'awiyah juga bercakap secara agresif kepada 'Ubadah. Kemudian 'Ubadah berkata, beliau tidak akan tinggal dengan Mu'awiyah di kawasan yang sama, lalu beliau meninggalkan Madinah. Apabila 'Umar RA bertanya perkara apa yang membawa dia ke sini, 'Ubadah menceritakan kepada 'Umar mengenai apa yang telah berlaku. Kemudian 'Umar RA menjawab, "Kembalilah kepada kedudukan anda". Kemudian 'Umar RA menulis surat kepada Mu'awiyah RA dan berkata kepadanya, "Kamu tidak mempunyai kuasa ke atas 'Ubadah". Kisah ini membuktikan 'Umar ibn al-Khattab RA merupakan khalifah yang menekankan pemisahan antara kuasa kehakiman dan kuasa eksekutif, dan membuat hubungan langsung antara khalifah dan hakim. Oleh itu, sejak abad ke-7M, prinsip pemisahan kuasa terutamanya kebebasan badan kehakiman telah dibentuk dalam negara Islam dan bagi negara kontemporari mengiktiraf prinsip ini pada lewat abad ke-18M (al-Omar et al. 2015: 5).

Selain itu, Mufti Muhammad Shaft juga mengulas persoalan yang sama, berkaitan badan kehakiman perlu dipisahkan daripada eksekutif atau kedua-duanya boleh dimasukkan dalam satu kuasa. Beliau menyatakan Islam tidak membuat apa-apa ketetapan undang-undang tertentu dalam hal ini, tetapi soalan ini boleh diselesaikan mengikut budi bicara khalifah. Sekiranya kuasa eksekutif yang digunakan dari individu yang jujur dan amanah, kedua-dua badan ini boleh dimasukkan dalam satu kuasa dan sekiranya individu dari kuasa eksekutif tidak jujur dan amanah dalam menegakkan keadilan, dia boleh mengarahkan supaya badan kehakiman dipisahkan daripada badan eksekutif (Ata ur Rehman, Mazlan & Ibrahim 2013: 72).

Ini jelas menunjukkan teori berkaitan dengan pengasingan kuasa ini telah dilaksanakan pada zaman awal pemerintahan Islam dan semakin jelas dilaksanakan pada zaman pemerintahan 'Umar ibn al-

Khattab RA, iaitu badan kehakiman telah dipisahkan daripada badan eksekutif (Abdul Monir 2015: 11, 41-42). Proses pemisahan kuasa kehakiman dari kuasa pentadbiran semakin jelas, terutama pada zaman pemerintahan Kerajaan Umawiyah dan 'Abbasiyyah. Namun, ini tidak bermaksud khalifah dan ketua negara tidak bertanggungjawab terhadap keadilan dan perjalanan mahkamah (Mahmud Saedon 1990: 4). Justeru, kisah yang diriwayatkan dalam kerajaan Islam suatu ketika dahulu juga memberi panduan kepada kajian ini bahawa *al-Sultah al-Qada'iyah* dan kebebasan badan kehakiman juga ditekankan bagi memastikan sesuatu keputusan dan hukuman yang dikeluarkan berlaku dengan adil. Walaupun khalifah atau sultan memiliki kuasa penghakiman di antara manusia, akan tetapi sekiranya kekuasaan ini digunakan dalam penghakiman hakim akan membawa kepada pencerobohan kekuasaan penghakiman dan campur tangan di antara badan kehakiman dan badan eksekutif. Ini secara tidak langsung akan memberi ancaman terhadap hak-hak rakyat yang tidak boleh dinafikan (Zaydan 2002: 61).

HASIL KAJIAN DAN PERBINCANGAN

KUASA SULTAN DALAM KEHAKIMAN ISLAM DI MALAYSIA

Di Malaysia, kuasa Sultan dalam Kehakiman Islam dapat dilihat apabila Sultan memiliki kedudukan yang tinggi dalam agama Islam seperti yang dinyatakan dalam Perkara 3(2) kedudukan raja sebagai Ketua Agama Islam dalam negerinya segala hak, keistimewaan dan kuasa yang dinikmati olehnya sebagai Ketua Agama Islam tidaklah tersentuh dan tercatat tetapi dalam apa-apa perbuatan, amalan atau upacara yang telah disetujui oleh Majlis Raja-Raja supaya meliputi seluruh persekutuan, tiap-tiap orang Raja lain hendaklah atas sifatnya sebagai Ketua Agama Islam membenarkan Yang di-Pertuan Agong mewakilinya. Ini menunjukkan dalam Perlembagaan Persekutuan selepas kemerdekaan tidak mengurangkan kuasa Sultan.

Dalam kes *Awee bin Ujang v Ibrahim bin Jamal* [1916] FMSLR 274, diputuskan Sultan ialah Ketua Agama Islam dan adalah hak baginda memberi kuasa kepada *qadi* dan pembantu *qadi* dalam perkara-perkara menyentuh agama Islam, perkahwinan dan penceraian (Abdul Monir 2015: 184). Kes ini secara tidak langsung menjelaskan Sultan memiliki kuasa dalam melantik hakim-hakim bagi membolehkan mereka membicarakan sesuatu kes. Kuasa Sultan

dalam melantik hakim adalah jelas dalam Enakmen Negeri-negeri seperti Enakmen Mahkamah Syariah (Kedah Darul Aman) 2008 dalam Seksyen 4 mengenai pelantikan Ketua Hakim Syarie dan Seksyen 12(1) pelantikan Hakim Mahkamah Tinggi Syariah ialah daripada kuasa Sultan. Enakmen Mahkamah Syariah (Terengganu) 2001 dalam seksyen 8, Enakmen Pentadbiran Agama Islam (Negeri Selangor) 2003 dalam seksyen 58, Enakmen Pentadbiran Ugama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang 1982 dalam Seksyen 40 juga menyatakan perkara yang sama, iaitu perlantikan hakim merupakan kuasa daripada Sultan.

Bukan itu sahaja, kuasa Sultan bukan hanya dalam melantik hakim sahaja, malahan Undang-Undang Tubuh Kerajaan Negeri seperti Undang-undang Tubuh Kerajaan Pahang seksyen 15(1) memberi kuasa kepada Raja tertakluk kepada Fasal (3) mengampun, membatalkan atau menangguhkan perjalanan hukuman berkenaan dengan apa-apa kesalahan yang dilakukan dalam Negeri (selain kesalahan yang telah dibicarakan oleh mahkamah tentera) dan apa-apa jua kuasa yang diberi oleh undang-undang persekutuan atau undang-undang negeri bagi melepaskan, menangguhkan atau meringankan hukuman bagi apa-apa kesalahan yang demikian bolehlah dijalankan oleh Baginda. Kuasa dalam Fasal (1) ini tertakluk kepada syarat yang ditetapkan dalam Perkara 42 Perlembagaan Persekutuan. Berdasarkan peruntukan di atas jelas menunjukkan Sultan memiliki kuasa dalam Kehakiman Islam dalam melantik hakim, mengampunkan, menangguhkan dan mengurangkan hukuman. Walau bagaimanapun, timbul persoalan mengenai sejauh mana Sultan memiliki kuasa dalam Kehakiman Islam di Malaysia. Persoalan ini timbul apabila dalam kes *Timbalan Pendakwa Syarie Pahang v Kartika Sari Dewi binti Shukarno* [2010] 1 CLJ 172, Sultan telah menggunakan kuasanya dalam penghakiman yang dilakukan ke atas Kartika Sari Dewi binti Shukarno yang didapati bersalah kerana minum minuman yang memabukkan di sebuah tempat peranginan di Cherating, Pahang.

Tertuduh dalam kes ini telah dituduh di Mahkamah Tinggi Syariah, Kuantan Pahang. Mahkamah Tinggi Syariah Kuantan menjatuhkan hukuman denda RM5,000 atau penjara tiga tahun. Kartika Sari Dewi binti Shukarno juga dijatuhkan hukuman sebat sebanyak enam kali sebatan. Hal ini bersesuaian dengan peruntukan Seksyen 136 Enakmen Pentadbiran Agama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang 1982, peruntukan ini dibaca bersama dengan Seksyen 4 pindaan bagi Seksyen 136 Enakmen Pentadbiran Agama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang 1987,

mahkamah mempunyai bidang kuasa menjatuhkan hukuman ke atas pesalah yang melakukan kesalahan meminum minuman yang memabukkan, iaitu dengan hukuman RM5,000 atau penjara tidak lebih daripada tiga tahun atau kedua-duanya dan sebatan tidak melebihi daripada enam sebatan.

Peruntukan dalam Enakmen Negeri Pahang ini adalah sama dengan peruntukan Enakmen Kanun Jenayah Syariah Kelantan 1985 di bawah Seksyen 25(1), iaitu sebatan merupakan hukuman bersama dan bukan hukuman alternatif. Ini kerana penggunaan perkataan 'dan' bukannya 'atau' dalam peruntukan ini. Berbeza dengan peruntukan di Negeri Perlis dalam Enakmen 4 Tahun 1993, Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991, iaitu dalam Seksyen 24(1), mana-mana orang yang minum arak atau sebarang minuman yang memabukkan adalah bersalah atas suatu kesalahan dan boleh, apabila disabitkan, dikenakan hukuman denda tidak melebihi RM5,000 atau penjara selama tempoh tidak melebihi tiga tahun atau sebat tidak melebihi enam sebatan atau mana-mana dua daripadanya. Walau bagaimanapun, kes ini berakhir dengan kesudahan yang amat tidak diduga sama sekali apabila hukuman sebat ke atas Kartika Sari Dewi ditukar kepada khidmat masyarakat selama tiga minggu di Rumah Kanak-Kanak Tengku Ampuan Fatimah di Kuantan, Pahang (Siti Zubaidah t.th.). Ini jelas menunjukkan hukuman yang dijatuhkan ke atas Kartika adalah tidak selari dengan peruntukan yang terdapat dalam Enakmen Pentadbiran Agama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang 1987 Seksyen 4.

Kajian ini mendapati dalam kes Kartika Sari Dewi, kuasa Sultan perlu dilihat dari dua sudut, iaitu apabila pesalah itu membuat permohonan rayuan kepada Sultan dan apabila Sultan sendiri berkenan meringankan hukuman walaupun tidak dirayu oleh pesalah. Bagi pesalah yang membuat permohonan rayuan kepada Sultan, dalam Seksyen 209(1) Enakmen Pentadbiran Ugama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang 1982, memperuntukkan Sultan mempunyai kuasa untuk mengurangkan, menambah atau mengubah apa-apa hukuman yang telah dijatuhkan dengan syarat rayuan telah dibuat oleh pesalah terlebih dahulu di Mahkamah Ulung Bicara (Rayuan) dan Seksyen 209(2) menyatakan mana-mana pihak yang tidak berpuas hati dalam mana-mana hukuman boleh menyerahkan notis rayuannya dalam tempoh 10 hari dari tarikh tamatnya ulang bicara kes itu. Dalam isu Kartika, tertuduh sendiri menerima hukuman dan tidak membuat rayuan. Hal ini juga dinyatakan dalam BERNAMA.com bahawa Sultan Pahang, Duli Yang Maha Mulia Sultan Ahmad Shah, tidak menerima sebarang rayuan

daripada Kartika Sari Dewi. Tambahan lagi, Kartika juga mahu hukuman sebat terhadapnya dilaksanakan segera supaya dapat menjadi pengajaran kepada orang lain (*Utusan Malaysia* 2009; *MStar* 2009).

Manakala bagi situasi yang melibatkan, Sultan sendiri berkenan untuk meringankan hukuman walaupun tidak dirayu atau dimohon oleh pesalah, kajian ini melihat dalam Enakmen Tatacara Jenayah Syariah Pahang 2002, Seksyen 133, iaitu kuasa meringankan hukuman yang memperuntukkan Duli Yang Maha Mulia Sultan atas nasihat Mufti boleh, tanpa persetujuan orang yang telah dihukum, meringankan mana-mana satu daripada hukuman yang berikut dengan menggantikannya dengan mana-mana hukuman yang disebut selepasnya, iaitu (a) sebat (b) pemenjaraan atau (c) denda. Walau bagaimanapun, peruntukan Seksyen 133 ini dilihat dengan cara berbeza dalam laman sesawang BERNAMA.com yang menyatakan dalam Enakmen Tatacara Jenayah Syariah Pahang 2002, Sultan Pahang mempunyai kuasa mutlak untuk memberi pengampunan kepada Kartika walaupun Kartika Sari Dewi tidak minta diampunkan atau membuat rayuan.

Bagi peruntukan Seksyen 133, kajian ini melihat Sultan diberi kuasa oleh undang-undang untuk meringankan hukuman daripada hukuman yang lebih berat (seperti sebatan) kepada hukuman yang lebih ringan (seperti penjara atau denda). Oleh yang demikian, timbul persoalan mengenai hukuman khidmat masyarakat yang dijatuhkan ke atas Kartika kerana berdasarkan dalam peruntukan Seksyen 133 enakmen negeri hukuman yang boleh diringankan adalah denda atau penjara. Di samping itu, peruntukan Seksyen 133, Enakmen Tatacara Jenayah Syariah Pahang 2002, menjelaskan mufti perlu memberi nasihat kepada Sultan sebelum kuasa meringankan hukuman itu dilaksanakan dengan berpandukan hukum Syarak, sama ada hukuman enam sebatan atas kesalahan meminum arak selari atau tidak dengan Hukum Syarak. Hal ini penting kerana Sultan ialah Ketua Agama Islam dan secara tidak langsung perlu memastikan segala keputusan yang dibuat adalah bertepatan dengan hukum syarak.

Di Malaysia, Sultan adalah Raja Berperlembagaan dan tidak boleh disamakan dengan khalifah atau Sultan pada zaman dahulu kerana kuasa kehakiman telah pun diberi kepada Mahkamah Syariah (Abdul Hamid 2014: 2). Justeru, badan kehakiman perlu menjadi badan yang bebas bagi memastikan keputusan yang dibuat dapat diadili mengikut hukum syarak dan kebebasan badan kehakiman merupakan perkara penting dalam menegakkan keadilan dalam kalangan umat Islam.

KESIMPULAN

Kesimpulannya, kajian ini menghujahkan kuasa Sultan bukan sahaja terhad kepada pemerintahan, malahan Sultan memiliki kuasa dalam Kehakiman Islam. Namun, kuasa kehakiman yang dimiliki oleh Sultan terikat dengan peruntukan yang terdapat dalam Perlembagaan Persekutuan dan juga Perlembagaan Negeri. Ini jelas apabila perlembagaan menunjukkan Malaysia mengamalkan prinsip pengasingan kuasa dan kuasa kehakiman telah pun diserahkan kepada Mahkamah Syariah bagi mengadili sesuatu kes. Dalam kes Kartika Sari Dewi, keputusan kehakiman yang dibuat adalah mengikut peruntukan yang terdapat dalam Enakmen Negeri Pahang. Walau bagaimanapun, apabila wujud campur tangan, hukuman yang dijatuhkan ke atasnya tidak dapat dilaksanakan. Sekiranya mahkamah, khususnya Mahkamah Syariah, tidak bebas menjalankan bidang kuasanya, sedikit sebanyak ini memberi impak yang negatif kepada institusi Kehakiman Islam di Malaysia.

RUJUKAN

- Abdul Hamid Mohamad. 2014. Raja berperlembagaan. 7 Jun: 1-3. <https://tunabdulhamid.me/2014/06/raja-berperlembagaan/>.
- Abdul Monir Yaacob. 2015. *Kehakiman Islam dan Mahkamah Syariah*. Cyberjaya: Universiti Islam Malaysia.
- Abu Faris, Muhammad 'Abd al-Qadir. 1986. *al-Nizam al-Siyasi fi al-Islam*. 'Amman: Dar al-Furqan.
- Abu Faris, Muhammad 'Abd al-Qadir. 1995. *al-Qada' fi al-Islam*. Jil. 2. 'Amman: Dar al-Furqan.
- Analiansyah. 2014. *Ulil amri dan kekuatan produk hukumnya: Kajian terhadap perspektif Teungku Dayah Salafi Aceh Besar*. *Jurnal Analisa* 21(2): 265-278.
- Arsyad Sobby Kesuma. 2009. Pandangan ulama tentang kepemimpinan dalam negara Islam. *Islamica* 4(1): 120-132.
- Ata ur Rehman, Mazlan Ibrahim & Ibrahim Abu Bakar. 2013. The concept of independence of judiciary in Islam. *International Journal of Business and Social Science* 4(2): 67-75.
- Awee bin Ujang v Ibrahim bin Jamal* [1916] FMSLR 274.
- al-Baha'i, Ahmad 'Abd Mun'im. 1965. *Tarikh al-Qada' fi al-Islam*. al-Qahirah: Matba'ah Lajnat al-Bayan al-'Arabi.
- al-Bakar, Muhammad 'Abd al-Rahman. 2006. *al-Sultah al-Qada'iyah wa Shakhshiyat al-Qadi fi al-Nizam al-Islami*. Sharjah: Afaq Publishing & Distribution.
- BERNAMA. 2010. 'Saya kena teliti dahulu kes Kartika' - Sultan Pahang. www.bernama.com/bernama/v3/bm/news_lite.php?id=480587 [21 Mei 2016].

- Bharuddin Che Pa. 2005. *Badan Perundangan Kerajaan Islam di Malaysia*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- al-Bukhari, Abu 'Abd Allah Muhammad ibn Isma'il. 2002. *Sahih al-Bukhari*. Bayrut: Dar Ibn Kathir.
- al-Hibbi, Salih Muhammad Zaki. 1436H. *al-Qada' fi al-Hadarah al-Islamiyyah: Dirasah Tarikhiyyah*. Bayrut: Dar Ibn al-Jauzi.
- Hilmi, Mahmud. 1970. *Nizam al-Hukm al-Islami Muqaranan bi al-Nizam al-Mu'asirah*. al-Qahirah: Dar al-Fikr al-'Arabi.
- Ibn Khaldun, 'Abd Rahman. 2000. *Muqaddimah*. Terj. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Ibn Khaldun, 'Abd Rahman. t.th. *al-Muqaddimah*. al-Qahirah: al-Maktabah al-Tijariyyah al-Kubra.
- Ibn Taymiyyah, Taqi al-Din Ahmad. 1960. *al-Siyasah al-Shar'iyah*. Bayrut: Dar al-Ma'rifah.
- al-Jaza'iri, Abu Bakr Jabir. 2007. *Tafsir al-Qur'an al-Aysar*. Terj. M. Azhari Hatim & Abdurrahim Mukti. Jil. 2. Jakarta: Darus Sunnah.
- Madkur, Muhammad Salam. 1964. *al-Qada' fi al-Islam*. al-Qahirah: Dar al-Nahdah al-'Arabiyyah.
- Mahmud Saedon A. Othman. 1990. *Kadi Perlantikan Perlucutan dan Bidang Kuasa*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mahmud, Muhamad Zahra. 2005. *Nazar al-Da'wah wa Idarat al-'Adilah fi al-Fiqh Islami*. al-Qahirah: Dar al-Fikr al-'Arabi.
- al-Marzuqi, Muhamad ibn 'Abd Allah. 2004. *Sultat Wali al-Amr fi Taqyid Sultat al-Qadi*. al-Riyad: Maktabat al-'Abikan.
- al-Mawardi, Abu al-Hasan 'Ali ibn Muhammad. 1989. *al-Ahkam al-Sultaniyyah wa al-Wilayah al-Diniyyah*. Kuwayt: Maktabat Dar Ibn Qutaybah.
- MStar. 2009. Peragawati mahu hukuman sebatan terhadapnya dipercepatkan. <http://www.mstar.com.my/berita/berita-mahkamah/2009/07/22/peragawati-mahu-hukuman-sebatan-terhadapnya-dipercepatkan/> [23 Mei 2016].
- al-Mubarak, Muhammad. 1980. *Nizam al-Islami al-Hukm wa al-Dawlah*. Bayrut: Dar al-Fikr.
- al-Omar, Nayel Musa Shaker, Abu al-Haj, Thabet Ahmad 'Allah & Mohd Yakub @ Zulkifli Mohd Yusoff. 2015. Historical and political background of judicial review in the Islamic legal system. *American Research Journal of History and Culture* 1(1): 1-13.
- Perlembagaan Persekutuan Malaysia. 1957.
- al-Qasimi, Zafira. 1992. *Nizam al-Hukm fi al-Shari'ah wa al-Tarikh al-Islami*. Bayrut: Dar al-Nafa'is.
- al-Qurtubi, Abu 'Abd Allah Muhammad ibn Ahmad ibn Abi Bakar. 1995. *al-Jami' li Ahkam al-Qur'an wa al-Mubayyinatu lima Tadammannahu min al-Sunnah wa Ayyi al-Furqan*. Jil. 3. al-Qahirah: Dar al-Hadith.
- Rahmat, O.K. 1994. *Keadilan di dalam Sistem Mahkamah Islam*. Kuala Lumpur: Yayasan Dakwah Islamiah Malaysia.
- al-Shahrustani, Muhammad. 1968. *al-Milal wa al-Nihal*. al-Qahirah: Matba'at Mustafa al-Babi al-Halabi wa Awladuh.
- al-Shawkani, al-Imam Muhammad ibn 'Ali ibn Muhammad. 2009. *Tafsir Fath al-Qadir*. Terj. Jakarta: Pustaka Azzam.
- Siti Zubaidah Ismail. t.th. Hukuman sebat syariah: Ke mana selepas Kartika Sari Dewi?. *Timbalan Pendakwa Syarie Pahang v Kartika Sari Dewi binti Shukarno* [2010] 1 CLJ (Sya) xxv.
- Syed Agil Barakbah. 1997. *al-Ahkam: Penghakiman dan Kepeguaman*. Jil. 5. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- al-Tabari, Abu Ja'far Muhammad ibn Jarir al-Tabari. 2008. *Tafsir al-Tabari*. Terj. Akhmad Affandi. Jakarta: Pustaka Azzam.
- Timbalan Pendakwa Syarie Pahang v Kartika Sari Dewi binti Shukarno* [2010] 1 CLJ 172.
- Tyan, E. 1955. Judicial organization. Dlm. Khadduri, M. & Lieberny, H. (pnyt.). *Law in the Middle East*, hlm. 236-278. Washington: The Middle East Institute.
- Utusan Malaysia*. 2009. Tolong sebat saya segera - Kartika. <http://ww1.utusan.com.my> [23 Mei 2016].
- Waki', Muhammad ibn Khalaf ibn Hayyan. t.th. *Akhbar al-Qudat*. t.tp.: 'Alam al-Kutub.
- al-Yamani, Abu al-Husayn Yahya. t.th. *al-Bayan fi Madhhab al-Imam al-Shafi'i*. Jil. 13. t.tp.: Dar al-Minhaj.
- Zainal Abidin Ahmad. 1975. *Konsepsi Negara Bermoral menurut Imam al-Ghazali*. Jakarta: Bulan Bintang.
- Zallum, 'Abd al-Qadim. 2002. *Sistem Pemerintahan Islam*. Terj. M. Maghfur. Bangi: al-Izzah Khazanah Tsaqofah Islam.
- Zaydan, 'Abd al-Karim. 2002. *Nizam al-Qada' fi al-Shari'ah al-Islamiyyah*. Bayrut: Mu'assasat al-Risalah.
- Mashitoh Mohamad Hashim
Jabatan Syariah
Fakulti Pengajian Islam
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 UKM Bangi
Selangor Darul Ehsan
MALAYSIA
mashitohmohdhashim@gmail.com
- Mohd Al Adib Samuri
Jabatan Syariah
Fakulti Pengajian Islam
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 UKM Bangi
Selangor Darul Ehsan
MALAYSIA
al_adib@ukm.edu.my